

Darrow Schecter

Marx'tan Bugüne
Solun Tarihi

Kuramsal Bakış Açıları

İngilizceden çevirenler
Soner Torlak-Kemal Özdil

dipnot yayınları

Constantino ile Manuela'ya ve de geleceęe...

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE BASIMA ÖNSÖZ.....	7
GİRİŞ.....	21
I MARX.....	27
Öncüler: Kant, Hegel ve Feuerbach.....	29
Marx: Fetişizm, Şeyleşme ve Siyasal Özgürleşme ile İnsani Özgürleşme Arasındaki Fark.....	44
<i>Komünist Manifesto</i> ve 1848 Devrimleri.....	53
Bonapartizm'den Paris Komünü'ne.....	59
Rus Devrimi ve Marx'm Tartışmalı Mirası.....	68
II BATI MARKSİZMİ.....	73
Üstyapı Sorunu, Yeniden I: Gramsci, Hegemonya, Sivil Toplum ve Aydınlar.....	80
Üstyapı Sorunu, Yeniden II: Korsch ve Lukâcs.....	103
Varoluşsal Bağlanma ve Yapısala Epistemoloji: Sartre ve Althusser.....	118
III FRANKFURT OKULU VE ELEŞTİREL TEORİ.....	139
Bir "İnsanlık ile Doğanın Düşünce ve Gerçeklik Arasındaki Özdeşleşmezlik Işığında Uzlaşması" Kuramına Doğru. . . .	147
Taklitçi ve Toptana Düşünceден Yapısal Dönüşüm ve İletişimsel Eylem Kuramlarına.....	168

IV PİRAMİTLER YERİNE AĞLAR KURMAK: SENDİKALİZM, KONSEY KOMÜNİZMİ, LIBERTERYEN SOSYALİZM VE ANARŞİZM.....	195
Demokrasiyi işyerine Taşımak: Sendikalizm ve KonseY Komünizmi.....	199
İşyeri Demokrasisini Çoğulcu MerkezSizleşmeyle Koordine Etmek: Liberteryen Sosyalizm ve Anarşizm.....	223
V KONFORMİZME KARŞI BAŞKALDIRI VE GÜNDELİK HAYATIN ELEŞTİRİSİ: SÜRREALİZM VE SİTÜASYONİZM'DEN 1968 VE ÖTESİNE.....	251
Ele Geçirmeksizin İktidan Devirmek: 1968'in Öncülleri.....	257
Sitüasyonizm ve Sorbonne İşgali'nden Yeni Toplumsal Hareketlere ve <i>Autonomia</i> 'ya.....	274
VI YENİ BİR ENTERNASYONALİZM BİÇİMİNE DOĞRU MU? GÜNDELİK HAYATIN ELEŞTİRİSİNDEN KÜRESEL ANTİ-KAPİTALİZME.....	307
Hümanizmin Krizi ve Sonrası.....	311
Teori ve Pratikte Biyoiktidara Karşı Mücadele.....	336
SONUÇ.....	367
KAYNAKÇA.....	373

T Ü R K Ç E B A S I M A Ö N S Ö Z

Raul Dígou Martin için...

I

Bu kitap ilk olarak 2007'de, soldaki düşünce ve hareketlerin kayda değer bir kısmına dikkat çekebilmek amacıyla yayımlanmıştı. Yine, oldukça geniş bir düşünce yelpazesini içermekle birlikte Bolşevik ve sosyal demokrat akımlara yer vermiyordu. Kitap böylece *Radikal Teoriler: Marksizm ve Sosyal Demokrasinin Ötesindeki Patikalar* [*Radical Theories: Paths Beyond Marxism and Social Democracy* (1994)] başlıklı kitabımda yer alan tarihsel bulguların bir kısmının izinden gidiyor ve bu bulgular geliştiriyordu. Bu kısa önsözde ise bahsi geçen iki kitabı birbirine bağlayan temel meselelere ilişkin kısa bir giriş sunmak ve *Solun Tarihi'mn* günümüz Türkiyeli okurların neden ilgisini çekebileceğini açıklığa kavuşturmak derdindeyim.

Radikal Teoriler, devrimci sendikalizm, anarşizm, konsey komünizmi, lonca sosyalizmi, piyasa sosyalizmi ve yeşil sosyalizm üzerine ayrı bölümler içeriyordu. Böylece kitap, meşruiyet ve demokrasi üzerine özellikle "işçici" bakış açılarını kapsamlı bir şekilde ele alıyordu. *Radikal Teoriler*, hemen hemen sadece formel, parlamenter demokrasiyi gerçek, sosyalist demokrasiye "dönüştürme"nin anahtarları olarak çalışma yaşamının yeniden örgütlenmesiyle ve mülkiyet ilişkilerinin kapsamlı bir dö-

nüşümüyle meşgul olan hareketlere odaklanıyordu. Bu strateji, eşitlik ve özgürlük ideallerini, "serbest" piyasalar ile yetenek ve çabaya dönük liyakate dayalı ödüllendirme üzerinden pratiğe geçiren liberal demokratik programa karşı bir hamle olarak görülebilir. Bir tarafta bu türden dönüşümlerin uygulanabilirliği, diğer tarafta sosyo-politik kurumların hiyerarşik örgütlenmesi üzerine kurucu nitelikte düşünme arasındaki ilişki üzerine söylenecek birkaç şey daha var. Şimdilik, sendikalistleri, anarşistleri vs. bölen farklılıklar ne olursa olsun, bu grupların militanlarının âdemimerkeziyetçi, işçiyönetimindeki ekonomilere dönük verdikleri geniş bir desteğin mevcut olduğunu söylemek önemli olacaktır. 1994 tarihli *Radikal Teoriler*, sosyal demokrat reformizmin ve Bolşeviktarzı merkeziyetçiliğin hiçbir zaman daha liberteryen muhalifleri tarafından paylaşılan demokratik öz-yönetim, nam-ı diğer *auto-gestion'a* dönük tutkunun hakkını veremediği inancından beslenen liberteryen düşünceleri ve mücadeleleri ele alıyordu.

Devlet iktidarının fiili kontrolü açısından sosyal demokrat ve Bolşevik partilerin İspanya İç Savaşı süresince Endülüs ve Barcelona'daki kısa süreli dönemler dışında liberteryenlerden çok daha fazla seçim ve seçim-dışı başanya mazhar olduğu düşünüldüğünde, devrimci değişime öncülük etmeye ilişkin bu farklı yaklaşımların işaret ettiği muazzam karmaşıklıkların hükümetin dışında bırakıldığı da görülecektir. Yasal olarak geçerli *iktidar* (sosyal demokrasi ve Bolşevizm resmi bürolarda kurulmuştur) ile *potansiyel* demokratik meşruluk (toplumu, bürokratik baskıya tâbi kılmaksızın demokratikleştirmeye dönük liberteryen sosyalist tahayyül) arasındaki bahsi geçen uyumsuzluk üzerine söylenebilecek daha çok şey var. Halihazırdaki ilgiye değgin daha doğrudan bir mesele, Bolşevik devlet sosyalizmi modelinin bugün ya yaygınlığını kaybetmiş ya da itibarını yitirmiş, pek çok ülkede ise ikisininbirdengerçekleşmiş ol-

maşıdır. Kökleri 1970'li yılların sonuna kadar götürülebilecek paralel bir gelişme ise, Büyük Britanya, Almanya, Fransa, İskandinavya ve pek çok ülkedeki sosyal demokrat partilerin bir süredir merkeze denk düşen siyasal konumlara ricat etmiş olmasıdır. Uluslararası ölçekte ılımlı solun taraftarları açısından daha da endişe verici olan şey ise, sosyalist ve sosyal demokrat partilerin —bu siyasal pragmatizme rağmen— seçim başarısı ve üye sayısı açısından düşüşte olmalıdır. Dolayısıyla Bolşevik ve sosyal demokrat stratejiler büyük ölçüde başarısız olmuşken ya da bugün itibariyle küresel olarak savunmaya çekilmişken, kapitalizme karşı liberteryen sosyalist alternatiflerin henüz tam anlamıyla keşfedilmemiş ya da denenmemiş olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Bu alternatiflerin, kısa süre de olsa, kendilerini sürdürdükleri durumlarda, liberteryenler, mecazi anlamda, sosyal demokrasi ve Bolşevizmin eşitlik, adalet ve otonomi idealleriyle liberal demokrasinin liberal demokratik ideallerine pratikte daha yalan düşeceklerdir. *Radikal Teoriler* ile *Solun Tarihi*, devrimci teorinin ve âdemimerkeziyetçi sosyalist uygulamanın paradigmatik örneklerine göz atarak bu tarihsel kayımda saf tutmaktadır. Bu örnekler, Paris Komünü'nden 1905'te ve Şubat/Ekim 1917'de Rusya'da Sovyetlerin rolüne, İtalya'da *iki kırmızı yıl* (1919-20) boyunca işçi konseylerinin rolüne, İspanya İç Savaşı'ndaki kolektiflere, 1968'de Paris'teki öğrenci ve fabrika işgallerine vb. kadar uzanmaktadır. *Solun Tarihi'rûn* 2007 yılında yayımlanmış olması, Türkiyeli okurların kitapta İspanya'daki *Los Indignados* [Öfkeliler], ABD'deki *Occupy* [İşgal Et], kendi topraklarındaki Gezi Parkı ve diğer yakın zamanlı olaylara ilişkin bir kayıt bulamayacakları anlamına gelmektedir. Bu nedenle elinizdeki kitaba devam niteliğinde bir çalışma planlıyorum.

Solun Tarihi aynı zamanda okurları Doğu Avrupa'da devlet sosyalizminin başarısızlıkları ve Batı Avrupa'da ve pek çok

verde sosyal demokrasi ile Keynesçiliğin ikili krizini akıllarında tutarken, Ernst Bloch'un "henüz olmayan" şeklindeki kavram-sallaştırması üzerine düşünmeye davet etmektedir. Devlet sosyalizminin sonu ile sosyal demokrasinin yaşadığı kargaşa, 2008'den bu yana Yunanistan ve diğer ülkelerdeki kemer sıkma politikalarıyla birlikte, yirmibirinci yüzyılda yol alırken küresel ölçekte yurttaşları şiddetli ancak potansiyel olarak hayati tercihlerle karşı karşıya bırakmaktadır. Cornelius Castoriadis, *Socialisme ou barbarie [Ya Sosyalizm Ya Barbarlık]* dergisini, aynen kendisinden önce gelen Antonio Gramsci gibi, mevcut tarihsel kavşağın ya sol liberteryeniz-min zaferine ya da siyasal gerici güçlerin yeniden örgütlenmesine şahitlik etmeye teşne olduğu inancıyla kurmuştu. *Solun Tarihi*, bu noktada Gramsci ve Castoriadis ile açıkça aynı saftadır ve okurdan 1989 "kadife devrimleri"nin geniş ölçekte liberal demokrasi ve kapitalizmin nihai zaferi olarak yanlış anlaşılıp anlaşılmadığını değerlendirmesini istemektedir. Türkiye'deki son olaylar, bir yandan gericilik tehdidi ve demokratik hakların budanmasına karşılık gelen birbirini izleyen senaryoları, diğer yandan radikal değişim olasılığının abartılmaması gerektiğini teşhir etmiştir. Erdoğan hükümeti son zamanlarda sıklıkla *Financial Times* ve AB troykası liderleri tarafından, Türkiye ekonomisini istikrarlı hale getirmesi ve Türkiye toplumunu modernleştirilmesi üzerinden övülüyordu. Bu türden hesaplar zaman zaman AKP'nin siyasi muhaliflerinin acımasız biçimde bastırılmasını yok sayma eğilimindeydi ve aynı zamanda gerçekten modern sosyo-siyasal düzenlemelerin tanımlayıcı niteliklerinin, yani, kilise [dini kurumlar] ile devletin birbirinden ayrışmasının tersine dönüşünü de görmezden geliyordu. AKP, bir hükümet partisinden bir *Staats-partei*'ye, devlet partisine dönüşmüş durumdadır. Dolayısıyla Türkiye'deki durum, açıkça sosyolojik anlamda daha geniş, küresel gelişmelerle bağlantılı olan dört

başı mamur bir siyasal gericilik örneği sunmaktadır. Türkiye'deki dini ve siyasal kurumların yeniden-bileşimi, dünyanın dört bir yarımındaki hükümetlerin, 2008'in süregiden etkileriyle, kendilerini finans kurumlarını kurtarmaya, yani aynı zamanda modern toplumun kilit nitelikte bir boyutu olan ekonomik ve siyasal sistemlerin birbirinden ayrışmasını tersine çevirmeye mecbur görmesinden türemektedir. Bu mesele, elinizde tuttuğunuz kitabın alt-metinlerinden birine ilişkin kısa bir ayrıntılı açıklamaya ihtiyaç duymaktadır.

II

Avrupa'da feodalizmden siyasal demokrasiye geçiş sürecinde, yavaş yavaş ortaya çıkan ulus devletin sınırlan boyunca, modern toplumların yürüttüğü faaliyetlerden ayrışma eğilimine şahit olunacaktır. En görünür olan vaka, muhtemelen kilise otoritesi ile devlet iktidan arasındaki ayrışmaydı. Sekülerleşme ve sanayileşme yolunda, ekonomik, siyasal, hukuk ve eğitim sistemlerinin ayrışmasına, estetiğin kültürel gelenekten özgürleşmesiyle birlikte din ile etiğin birbirinden ayrılmasının da eklenebileceği gözlemlenecektir. Bu gelişmelerin siyasal yelpazedeki bütün partilerin mevcut durumuyla ve bu duruma eşlik edecek biçimde, liberteryen sol açısından gelişmiş demokratik meşruiyet adına merkezsizleşmiş ve yatay olarak örgütlenmiş kurumları teşvik etmesine dönük olanak ile ilgisi nedir? İlgisi vardır; çünkü devlet olmanın, kişilerin ya da grupların iktidarının çatışan kesimleri ve önde gelen çekişen ailelerin entrikalarına karşıt olarak, temel koşullarından biri, hukuki ve siyasal sistemlerin birbirinden ayrılmasıdır. Bu ayrışma olmaksızın, partiler ya da müttefik partilerin koalisyonları hemen her zaman, rakip siyasi partilere karşı kendi iktidarlarını ve imtiyazlarını güçlendirip kalınlaştırmak adına devlet kurumlarını ele geçirme arayışında olacaklardır. Bağlama göre değişecek bi-

çimde — korporatizmin, demokratik yetersizlik, hukuki otoritenin, yargının tarafsızlığının zararına olacak ve yolsuzluğun ayyuka çıkmasına neden olacak biçimde hesap vermekten muaf yürütme gücünü içeren (aşın vakalarda faşizm benzeri) anlamlandırılmamış da akılda tutarak— devletin yerini envai çeşit sol ve sağ korporatist alternatiflerin almasının ya da istikrarsız devletlerin tasarlanabilmesinin sonuçları nelerdir?